

הלכות דברים הנחגים בפעודה סימן קעט

קעט איז דברים קרויים הסח הדעת בסעודה שצריך לחזור ולברך, ובו ו' סעיפים :

א *גמר סעודתו ונטל ידיו מים אחרונים, אינו יכול (א) לאכל (ב) ולא לשתות (ב) *עד שיברך ברכה המזון. ואם אמר (ג) 'הב לן' (ד) וברך הני הסח הדעת, יאסור לו (ד) לשתות אלא-אם-כן ברך עליו תחלה. (ה) ואכילה דינה כשתיה להרא"ש, אבל להרב רבנו יונה ותר"ן אכילה שאני. שאף-על-פי (ו) שסלק ידו מלאכל, (ז) ונאפלו סלקו השלחן, *אם רצה (ח) לחזור לאכילתו *אין צריך לברך פעם אחרת, שכל

באר היטב

(ב) ולא לשתות. אבל להפסיק בדבור מותר, וכ"מ סימן קכ"ט, מ"א. ונתאר"י ז"ל אוסר, עין ש"ע ש"ל ממצ"ה ע"ז: (ג) וברך. דעת השו"ע לחלק בין

משנה ברורה

א (א) לאכל. והוא הדין שיש לנהר לכתחלה (ב) שלא יפסיק בדבור (ג) אפלו מעט¹⁴, והכף לנטילה ברכה¹⁵ ומהאי טעמא יש לנהר שלא לשתות (ג) שתיה מרבה אחר הנטילה, וכל-שכן שלא לעסק באיזה עסק], אף אם צריך להפסיק (ד) בדבר נחוץ, או בדיעבד אם הפסיק, וט"ל ידיו שנית כדי להיות הכף לנטילה מים אחרונים ברכה¹⁶: (ב) עד שיברך ברכה-המזון. ולא דמי להב לן וברך דמותר לאכל ורק שיברך 'המוציא' מתחלה, וכדלקמיה, דכיון שנטל ידיו אסור להפסיק. והנה יש (ס) כמה פוסקים דסבירא להו דאין אסור לאכל אף בנטל ידיו, ורק שיברך 'המוציא' מתחלה, וכן פתבו (י) האחרונים להקל, וכן דאחר אכילתו וט"ל ידיו שנית ששהא סמוכה נטילה לברכה, אלא דלכתחלה דעת הפ"ח והפג"א אברהם דצריך לנהר בזה, ועין בבאר הלכה מה שכתבנו עוד בזה. וכל זה לענין אכילה, אבל להפסיק בדבור כשאינו רוצה לאכל ולשתות, או להקפס באיזה עסק, (י) אסור לקלי צלמא [אליה ובה, וכן משמע בספד אחרונים לעיל בסימן קס"ו]: (ג) 'הב לן וברך'. פרוש: תן לנו כוס לברך¹⁷. וכשמברכין בלא כוס, (ח) אם אומרים: בואו וברכו, גם-כן דינא הכי, דהוי הסח-הדעת. וכן אם הסיח דעתו בהדיא בלבד מלשתות עוד ואחר-כך רוצה לשתות, (ט) גם-כן צריך לברך מתחלה על המשקה¹⁸: (ד) לשתות. ואם קסבין רק לשתיה ואמרו: בואו וברכו ברכה אחרונה, גם-כן דינא הכי, דהוי הסח-הדעת ואסור לשתות עוד בלא ברכה¹⁹: (ה) ואכילה דינה כשתיה. דבגמרא לא נזכר בהדיא רק לענין שתיה, וסבירא לה דהוא הדין לאכילה: (ו) שסלק ידיו מלאכל. ורוצה לומר, אפלו (י) גמר בדיעתו שלא לאכל: (ז) ונאפלו סלקו השלחן. והו"א שצ"ח את מקומו, והובאו דברי בבית-יוסף, הפך מדינה בר"ן ובה"ט יונה, ומה שאמר שם בגמרא מתחלה: גמר אסור מלאכל, והכיון מסיק על זה: ולית הלכתא הכי, מפרש הרמב"ם דגמר הינו דגמר סעודה, ומתחלה רצה הגמרא לומר דזה גס"כ חשיב הסח-הדעת דמסתמא כיון שגמר ממילא הסיח דעתו, ועל זה פסיק: לית הלכתא ככל הני שמעתתא, אבל אם גמר בלבד בהדיא שלא לאכל ולשתות עוד, זה עדיף מגמר וסלוק השלחן. כל זה הוא במקול-עז, ודברי רבנו יונה ותר"ן אסור בנחת קא"ד בנחת הרמב"ם, וכן הוא גם-כן דעת תר"ם, דהיכא דנמלך שלא לאכל ואחר-כך חוזר ואוכל צריך לברך לפניו, דאפשר דהוא מפרש בגמרא "גמר" הינו שגמר סעודתו, ועל זה פסיק וליה

באר הלקה

* עד שיברך ברכה המזון. עין משנה ברורה מה שכתבנו דדעת כמה פוסקים דמים אחרונים דומה ליהב לן וברך, ודי קשיבך 'המוציא' על מה שירצה לאכל, אף הפ"ח והפג"א אברהם פתבו דלכתחלה יש לנהר בזה. והנה כאשר נתבאר, גודא אין להקל בזה לכתחלה, דמצדנו לכמה גדולי הראשונים משחמירין בזה, והוא דעת רש"י ורשב"ם ואור זרוע, והביא פן בשם רבו, ותרפ"ס ורמב"ם [הובא ברש"י א] ורשב"א ורבנו יונה וכן כתב הגר"א בדעתו שהוא סובר שהבית-יוסף, דלא כמו שכתב הש"ד דגם הוא מודה דכנטילה שניה שרי, וכן מרשב"א שקמב הטעם משום דכבר הכין עצמו לברכה-המזון, משמע גס"כ דאין מועיל נטילה שנית], ותר"ם בבאורי הרי"ף בברכות גס"כ פתב דאסור אפלו אם ירצה לברך 'המוציא' משום הכין שנטל ידיו לברכה הא קביל עלה לברוכי ברכה-המזון, ואף ק"ח וברך כמה מהם החמירו לאכל אף בברכה, משום דהכין עצמו לברכה-המזון ונסתלק מהסעודה: אבל רבו המקלין בזה ור"ף ור"ח ורש"י בחלין החירו בברכה, וגם הפוספות ורא"ש ושיעתינו הג"ל, ולרבו יונה ותר"ן מותר באכילה אף בלי ברכה. אבל על-כ"פנים בנטל ידיו גודא יש להתמיר, וכן הוא מסקנת הגר"א בבאורי, עין שם שקמב שצריך ברכת המזון ורקא בנטילה ידים: * ונאפלו סלקו השלחן. הינו שסלק סלקו ושארי מזון מעל השלחן וכדפרש רש"י שם בגמרא, והנה מלשון זה משמע דהו"א חשיב הסח-הדעת טפי מן 'הב לן וברך', ואם-כן להרא"ש דצריך לברך בהב וברך בל-שכן בסלוק השלחן: אבל באמת אינו כן, דהו"א רק לשיטת רבנו יונה ותר"ן דהסוגיא וברכות מרי רק לענין אכילה, אבל להרא"ש אדוקה, 'הב וברך' חשיב הסח-הדעת טפי, והסלוק השלחן סבירא לה דלא חשיב הסח-הדעת, כדמוכח בגמרא שם דקאמר בפסקא: ולית הלכתא ככל הני שמעתתא, דקאי גם אסלוק וכדפרש רש"י שם, והנה בשלחן-ערוך לא מבאר בהדיא דעת הרא"ש רק בהב לן וברך, אבל בסתם אם הסיח דעתו מלאכל ולשתות עוד ולא אמר 'הב לן וברך', לא הזכיר בשלחן-ערוך כלל לדעת הרא"ש אם זה מצדו לחזור ולברך או לא ומה תרמב"ם פסק בהדיא דאם גמר בלבד שלא לאכל ולשתות עוד ואחר-כך נמלך לאכל ולשתות, חזר וברך אף שלא שנה את מקומו, והובאו דברי בבית-יוסף, הפך מדינה בר"ן ובה"ט יונה, ומה שאמר שם בגמרא מתחלה: גמר אסור מלאכל, והכיון מסיק על זה: ולית הלכתא הכי, מפרש הרמב"ם דגמר הינו דגמר סעודה, ומתחלה רצה הגמרא לומר דזה גס"כ חשיב הסח-הדעת דמסתמא כיון שגמר ממילא הסיח דעתו, ועל זה פסיק: לית הלכתא ככל הני שמעתתא, אבל אם גמר בלבד בהדיא שלא לאכל ולשתות עוד, זה עדיף מגמר וסלוק השלחן. כל זה הוא במקול-עז, ודברי רבנו יונה ותר"ן אסור בנחת קא"ד בנחת הרמב"ם, וכן הוא גם-כן דעת תר"ם, דהיכא דנמלך שלא לאכל ואחר-כך חוזר ואוכל צריך לברך לפניו, דאפשר דהוא מפרש בגמרא "גמר" הינו שגמר סעודתו, ועל זה פסיק וליה

שער הציון

(ב) מגן-אברהם במסקנתו (ולפלא על באר היטב שהעמיק להפג"א ואלה רבה בסימן קט"ו וחי'אד"ם: (ג) פרי-מגדים: (ג) הינו כדי הלקו כ"כ אמה. כמו שקמב בסימן קט"ו בהג"ה דהו"א לא מקרי הכף: (ד) דרך-התיים: (ה) תוספות ורא"ש [בפרק ערבי קסחים] ושור ור"י וש"ב ל"קט ופרדכי והביאם האלהי בזה], ועין שם באלהי הבה שהביא גם בשם פה"ג פן וברא"ת בתחלת דברי פה"ג משמע לכאורה להפך וכתב שם דאסור עד שיברך ברכת-המזון: ונאפשר שכתב פה"ג כגון פשעת הדחק, וכעין זה כתב גס"כ הרמב"ם, דבאמת אינו ושא"י אחר ונטילת ידים, אלא דמפל מקום אם רוצה לאכל ולשתות קדם ברכת-המזון צריך ברכה, והאלהי רבה לא העמיק רק ט"ף דברי פה"ג, וצריך עיון: (ו) ט"ז ומגן-אברהם ואלהי רבה ומגן-אברהם: (ז) נראה השעם, משום דלא שיק בזה שישל ידיו שנית כיון שלא אכל עוד וידיו נקיות מזהב אכילה, אס"כ הנטילה אינו מעלה ולא מוריד: (ח) פן מוכח מרמב"ם וכן כתב הגר"י: (ט) דבשתיה עלי עלמא מוריס דהסח-הדעת כצ"ח לן וברך, אף שלא אמר 'הב לן וברך', כן משמע בספר בית-מאיר והגר"י: (י) פן מוכח בדברי רבנו יונה, עין שם, וכן בדברי תר"ן בהדיא:

הלכות דברים הנזכרים בפסוקה סימן קעט

ביאורים ומוספים

סימן קעט

איזה דברים קרויים הפסח הדעת בפסוקה שצריך לחזור ולברך

[משנ"ב ס"ק א]

הוא הדין שיש לזכור לכתחלה שלא יפסיק בדבור אפלו מעט¹, דתכף לנטילה ברכה².

1) ואפילו בדברי תורה, כתב לקמן (סי' קפא ס"ק כד) שאין להפסיק בין הנטילה לברכת המזון.

2) ובטעם הקפדה זו של תיכף לנטילה ברכה, ביאר הגר"פ שיינברג (חידושי בתרא) שכיון שחיוב ברכת המזון חל בגמר הסעודה, ונטילת מים אחרונים נחשבת כסוף הסעודה, חל חיוב לברך ברכת המזון תיכף לאחר נטילת מים אחרונים. והוסיף, שכיון שיסוד חיוב נטילת מים אחרונים הוא משום מלח סדומית, על כן חייבו חז"ל שברך מיד לאחר הנטילה, שלא יסיח את דעתו ויבוא לגעת שוב במלח סדומית ויסתכן.

[משנ"ב שם]

כדי להיות תכף לנטילת מים אחרונים ברכה³.

3) אמנם בשעה"צ להלן (סי' ז) כתב שאין לומר שיטול ידיו שנית, כיון שלא אכל לאחר נטילה הראשונה ידיו עדיין נקיות מזהמת אכילה, ואם כן הנטילה לא מעלה ולא מורידה. וביאר הגר"פ שיינברג (חידושי בתרא), שבשעה"צ לא מיירי אלא לענין לכתחילה, שלא יפסיק בדיבור, אולם בנדון דידן, שמוכרח להפסיק בדבר נחוץ, על כן יטול את ידיו שנית.

ומי שיצא מבית הכסא בסוף הסעודה נמפסיק בברכת אשר יצר בין נטילה לברכת המזון, כתב בשו"ת שלמות חיים (סי' קפ) שלאחר שברך אשר יצר יטול ידיו שנית למים אחרונים ויברך ברכת המזון, שאין זה דומה לדברי המשנ"ב כאן [ולא ביאר דבריו]. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (שאלת רב ח"א עמ' רעא) שבאופן זה די בנטילה אחת.

[משנ"ב ס"ק ג]

פרוש: תן לגי כוס לברך⁴.

4) ומזיגת הכוס עצמה, כתב הבאר היטב (סי' ב) בשם המהרש"ל שיש אומרים שהיא כאמירת 'הב לן ונברך' ונחשבת היסח הדעת מהסעודה. מאידך, הברכת הבית (שער כב אות ד) כתב שהמזיגה אינה נחשבת כהיסח הדעת מהסעודה.

ואם אמרו 'הבו ניטול ידנו', כתב הבן איש חי (שנה א פ' קרה אות ז) שאין זה נחשב היסח הדעת, כיון שלא אמרו 'הב לן ונברך'.

ואמירת 'שיר המעלות' ועל נהרות בבל, כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"ו סי' סח) שאין זה נחשב כהיסח הדעת, וכן דעת הגר"י פישר (זימון כהלכתו פ"ז הע' יא). מאידך, דעת הגר"פ שיינברג (חידושי בתרא) שהרי זה כאמירת 'הב לן ונברך'.

[משנ"ב שם]

גם-כן צריך לברך כותחלה על הפשקה⁵.

6) ומי שהסיח דעתו מהסעודה בטעות, כגון ששכח שיש לו עוד מאכל, ובירך ברכה אחרונה, כתב בביה"ל לקמן (סי' קצ ס"ב ד"ה יברך) בשם הרעק"א שצריך לשוב ולברך על מה שאכל אחר כך [וראה עוד מה שכתב שם]. ואם לא בירך ברכה אחרונה עדיין, ראה מה שכתבנו להלן ס"ק י.

ומי שאכל מיני מזונות ושתה משקה, והקדים [בטעות] ובירך 'בורא

נפשות' לפני 'מעין שלש', ושוב נמלך לאכול עוד ממין המזונות, כתב בשו"ת רב פעלים (ארוח ח"ב סי' לד) שצריך לברך עליו שוב ברכה ראשונה, מפני שכאשר שהסתלק מהשתיה הסתלק גם ממין המזונות [ובפרט שהדרך לסיים את האכילה עם שתיה].

[משנ"ב ס"ק ז]

דיקני הסח-הדעת ואסור לשנות עוד קלא ברכה⁶.

6) ואם הסיח דעתו אך לא אמר בואו ונברך, דעת הגר"ש אלישיב (וזאת הברכה פ"כ אות ו) שבזמנינו בדרך כלל אין לנו גמירות דעת גמורה שתיחשב כהיסח הדעת, משום שאנו נמלכים ומשנים את דעתנו תדיר, מלבד במקרים מיוחדים כגון מי שמוכרח לסיים אכילתו משום שממתינה לו מכונית וכדו', או שבירך ברכה אחרונה.

ואם לא הסיח את דעתו אך בדעתו שלא לשתות מיד אלא רק לאחר זמן, כתב לקמן (סי' קצ ס"ק ח) בשם המג"א שצריך לברך ברכה אחרונה מיד משום שיש לחוש שעד שישבו וישתה יעבור שיעור עיכול, ואז יצטרך לברך שוב ברכה ראשונה, וכתב בביה"ל שם (סי' ד"ה אחר) שלדעת האבן העזר והרבה מהאחרונים כל שלא הסיח את דעתו מהשתיה [או מהאכילה] לא נתבטלה ברכתו הראשונה אפילו אם שהה כל היום, ואינו צריך לחזור ולברך, אלא שמשמע אחר צריך לברך ברכה אחרונה מיד, כיון שלאחר שיעור עיכול כבר אינו יכול לברך ברכה אחרונה, ואם כן יפסיד ברכה אחרונה על מה שכבר שתה, שהברכה שיברך לבסוף אינה פוטרת את השתיה הראשונה שכבר התעכלה, ובפרט שמצוי שלכסוף אינו שותה עוד [וראה מה שכתבנו על המשניב שם].

ואדם שאוכל ביום הכיפורים 'שיעורין' [וכן בתשעה באב, ראה בביה"ל סי' תקנ"ד ס"ו ד"ה רבמקום], דהיינו שאוכל כל כמה דקות פחות מכשיעור, אך בין אכילה לאכילה אסור לו לאכול מדינא, כתב הדעת תורה (סי' קעח ס"ז) שאין ההפסקה נחשבת כהיסח הדעת מן הברכה הראשונה ואינו צריך לברך על האכילה השניה, וכן פסקו בשו"ת שבת הלוי (ח"י סי' צ) והגר"ש אורבך (מעדני שלמה עמ' סח).

[משנ"ב ס"ק ז]

אף דסביא לה דנה תשיב הסח-הדעת טפי מ'הב ונברך', אפלו הכי לא מהני לענין אכילה⁷.

7) אמנם, אם מתחילה חשב שלא לאכול אלא את כמות המאכל שעליה בירך, ואחר כך רצה לאכול עוד, כתב לעיל (סי' קע"ד ס"ק יח) שאם מעשיו מוכיחים שלא היה ברעתו לאכול כי אם את מה שעליו בירך, נחשב דבר כנמלך וכהיסח הדעת לענין הברכה, וצריך לחזור ולברך על המאכלים הנוספים.

[משנ"ב ס"ק ח]

אין צריך ברכה לדעה זו גם על השתיה, דבמתר אכילה גרידא⁸.

8) אמנם על שתיית יין, כתב הקצות השלחן (סי' מב בדה"ש ס"ק ח) שצריך לברך, שאינו טפל לאכילה.

[ביה"ל ד"ה אמ]

עין בפריימג"ס שפנה דלאו דוקא כפת, הוא הדין בשאר מיני דמיון גספון לא נסתלק⁹.

9) אמנם לקמן (סי' רו ס"ק כ) סתם שמי שהסיח דעתו מאכילת פירות, ונמלך לאכול עוד, צריך לברך עליהם לסולי עלמא. ואכן בפמ"ג (משב"ז ס"ק ב) הנזכר כאן משמע שרק במוני מזונות לא הסתלק מהם כשקבע עליהם [וראה שו"ע הרב סדר ברכת הנהנין פ"ה ס"א].

הלכות דברים הנזכרים בפסוקה סימן קע"א

ביאורים ומוספים

אין אמירת האורה חשובה כלום מפני שסומך על שולחנו של בעל הבית ואינו יודע אם נגמרה הסעודה, ואם כן גם בבעל הבית כן הוא [וראה כעין זה במשני"ב לעיל (סי' קל"ז ס"ק יג)] לענין קריאת התורה, שאם קראו רק שני פסוקים וכבר גללו את ספר התורה אך לא בירכו עדיין ברכה שלאחריה, יחזרו ויקראו בלא ברכה. ובשו"ת רב פעלים (ארי"ח ח"ב סי' לד) כתב שרבר זה תלוי במחלוקת. אכן לענין מי שהסיח דעת מאכילה משום שחשב שצריך לצאת ושוב אמרו לו שאינו צריך, כתב החי"א אדם (כלל נט ס"ח, וכלל מט סי"ד) שאף שהסיח דעת בטעות, נחשב הדבר להיסח הדעת.

14) ואדם האוכל בביתו, כתב הא"א (בוטשאטש) שיתכן שנחשב כאורח לגבי אשתו, כיון שהיא זו שמכינה את המאכלים. וכן דעת הגר"ח פ' שיינברג (חידושי בתרא) שגם בעל הבית תלוי בדעת אשתו, שפעמים שאינו יודע שהכינה מאכל נוסף, ומסתמא דעתו לאכול ממה שהכינה כדי שלא לצערה [וראה הע' הקודמת].

אמנם הפמ"ג (א"א ס"ק ג) כתב, שלדעתו היה נראה שרק אדם בביתו נחשב כבעל הבית לענין זה, משום שאצלו שייך 'כל שאומר לך בעל הבית עשה', אבל מי שהזמין את חבירו לסעוד עמו במלון, אינו נחשב כבעל הבית לענין זה. ועל פי דבריו כתב בדעת תורה שמי שסומך על שולחו אשתו העוסקת בהגשת המאכלים, אינו נחשב כסומך על שולחו בעל הבית, ואם אמר 'הב לך ונברך' נחשב להיסח הדעת. וכן כתב בשו"ת בצל החכמה (חי"ו סי' סט) שאמירת בעל הבית 'הב לך ונברך' נחשבת כהיסח הדעת אף אם אשתו מגישה את המאכלים.

[משנ"ב ס"ק יב]

ועדיף מ'הב לך ונברך', דכיון שנטל הכוס בידו, אפילו בשיחה אסור להפסיק¹⁵.

15) ואם נטל את הכוס כדי לברך, כתב בבית"ל לעיל (סי' קע"ז ס"ב ד"ה למשור) שלכאורה נחשב הדבר כהיסח הדעת גמור אף בזמנינו, שאין לך סילוק סעודה יותר מזה, ואם רוצה לאכול לאחר מכן צריך לברך תחילה וסוף משום שאינו נפטר בברכת המזון, וציון שכן כתב הגר"י ושכן משמע מהמג"א, אלא שכיון שכמאמר מרדכי חלק על זה וכתב שבאופן זה פטור מלברך ברכה אחרונה, יש לסמוך עליו בדברים הבאים מחמת הסעודה, אכן החזו"א (א"ח סי' כז ס"ק ד) נקט כהגר"י.

[משנ"ב ס"ק טו]

והוא טרין בקבוקה אסת קשקל אַתד מושיט לו כוס, דעל כל כוס כוס הרי נמלק¹⁶.

16) ולא דוקא כשמושיטים לו כוס, אלא הוא הדין אם מגישים לו מיני מאכל כתב הערוך השלחן (סי' ז) שנחשב כנמלק, אלא אורחא דמילתא נקט שכן דרך המסובים ליתן לאורח כוס לשתייה. וכן משמע גם להלן (ס"ק יז) ובשעה"צ (ס"ק ב).

[משנ"ב ס"ק טז]

משום דדברך להגדר מאכילה קטנה לגדולה, לא השיב הפסח הדעת גמור¹⁷.

10) דוקא אם נשאר במקומו, אבל אם עקר את מקומו והסיח את דעתו מלאכול עוד, כתב בבית"ל לעיל (סי' קע"ח ס"ב ד"ה אם) שכולי עלמא מודים שצריך לברך אם רוצה לאכול עוד. [אמנם לענין מי שבדעתו להמשיך לאכול, אלא שיצא לחוץ והסיח דעתו לדברים אחרים, כתב לעיל (סי' קע"ז ס"ק ז) שאינו צריך לברך שנית 'המוציא...']

ואם הסיח דעתו מן הסעודה וענה לזימון, כתב לקמן (סי' ר ס"ק ז) ושעה"צ שם (ס"ק ח) שצריך ליטול ידיו ולברך שוב 'המוציא', וגרע מסתם היסח הדעת [וכמבואר בפוסקים שהזימון הוא חלק מברכת המזון, וכאילו התחיל את הברכה (שערי הברכה פי"ג הע' נכ)].

[משנ"ב ס"ק טז]

דב'הב ונברך' השיב גמר סעודה, ואף באכילה אסור בלא ברכה, וכן פתם הקמחבר לקמן בסימן קצ"ז סעיף א, עין שם¹⁸.

11) ולענין אכילת האפיקומן בליל הסדר, כתב השו"ע לקמן (סי' תע"ז ס"ב) שמי ששכח לאכול את האפיקומן ונזכר לאחר שנטל ידיו למים אחרונים או שאמר 'הב לך ונברך', יאכל את האפיקומן בלא ברכת המוציא. וביאר במשנ"ב שם (ס"ק ח), שאף שכאן הובא שיש אומרים שאם אמר 'הב לך ונברך' הוי היסח הדעת ואם ירצה לאכול צריך לחזור ולברך, באפיקומן אין תלוי הדבר בדעתו, שהרי צריך לקיים את רצון ה', ובודאי השכחה גרמה לו ליטול ידיו או לומר 'הב לך ונברך', ולא הסיח את דעתו לגמרי.

[משנ"ב ס"ק טז]

לכתחלה בודאי יש להזהר שלא לאכול אחר שאמר 'הב לך ונברך'¹⁹.

12) ואם רוצה בכל זאת לאכול, כתב הקצות השלחן (סי' מב בדה"ש ס"ק א) שיאכל בלי ברכה, אך יתכן שיש עיצה, שיברך על סוכר 'שהכל' ויכוון לפטור גם את הפת.

[משנ"ב ס"ק יז]

לא הרי הפסח הדעת¹⁹. דודאי דעתו אם ירצה בעל הבית לאכול ולשתות עמו יאכל וישקה עמו¹⁴.

13) אכן, זהו דוקא כשעדיין יש מאותו המין לפניו, או שהיה בדעת בעל הבית להביא מאותו המין לפניו, אך אם אין מאותו המין לפניו ולא היה בדעת בעל הבית להביאו, כתב הכף החיים (ס"ק ב) שפנים חדשות באו לכאן, וצריכים לברך שנית.

ואם טעה בעל הבית בעצמו והיה סבור שאין כבר מה לאכול ואחר כך נודע לו שיש עוד מאכלים, כתב הערוך השלחן (סי' ז) שנחשב היסח הדעת בטעות, ואין זה כסילוק מן הסעודה, שהרי מטעם זה

הלכות דברים הנותנים בפעולה סימן קעט

פר

באר הגולה

ג תוספות שם
בבבכות ד פתי"ס
מדברי רבנו
ה ה"ל פ"ב שם כ"ט
ו פתי"ס שם
ה"ר

שלא נטל ידיו (ט) לא נסתלק לגמרי מאכילה: ב ימי שסומך על שלחן אחרים, *אכלו אמר רב
 לן ויבנה' (י) *לא הוי הפסח (ג) הדעת (יא) *עד שיאמר (ז) בעל-הבית: ג יאם לא אמר רב לן
 ויבנה' וגם לא נטל ידיו, (ה) (יב) *משנטל הכוס לברך (יג) הוי הפסח הדעת: ד (יד) *שאדם נכנס
 לבית חברו ויש שם חבורות (טו) הרבה שאוכלים וכל אחד מושיט לו כוס, היש מי שאומר שמבנה
 על כל אחד בורא פרי הגפן, כי בכל פעם הוא (ו) (טז) נמלך: ה (ז) יהקרואים בבית בעל-הבית

באר היטב

דנדאי דעתו אם ירצה כע"כ לאכל ולשתות עמו יאכל וישתה עמו, ולכן נ"ל
 אם בשעת אמירתו הסיח דעתו בברוך שאף שיאכל וישתה כע"כ לא יאכל
 וישתה עמו ונמלך אח"כ, צריך לברך וכ"ש משנטל ידיו, מ"א: (ז) בעה"ב.
 ואז פלג אסורין, ונ"ל דנקא קש"שקמו והקסימו לך בריה, מ"א: (ה) משנטל
 הכוס, ודינו כנט"ל, מ"א: (ו) (טז) נמלך, ע"ל סימן קעד סיה כ"ט בשם הט"ז:

נטל ידיו להב ויבנה, דלהב לן תבנה ס"י לברך המוציא וא"צ כה"מ אכל בנטל
 ידיו צריך דוקא בהמ"ז תחלה, וי"ז חולק וס"ל דכ"מ א"צ רק בפרה המוציא
 ולא בהמ"ז, ע"ש, וכ"כ המ"א שאין חלוק בין נט"ל להב לן ויבנה, ע"ש, ועין
 יד אהרן והקשבויות נאמן שמואל ס"י ו. כתב מנח"ש"ל: י"א קש"שוקין כוס
 לבהמ"ז אפלו בלא דבור הוי פאומר הב לן ויבנה, עטרת יצחקים: (ג) הדעת.

משנה ברורה

ולא פגרי השלחן צריך פתחלה לענון שתיה ומצריך לברך לכלי
 עלמא רק בשלא סוד גם לאכילה: (ט) לא נסתלק, משום דהך
 להגור מאכילה קשנה לגדולה, לא תשיב הפסח הדעת (בבבכות) אלא
 משנטל ידיו, מה שאין פן בשתיה, בהפסח הדעת בלדיהו כבר נסתלק
 משתיה וצריך לברך שניה משנטלן, ועין בבאור הלכה שנהבנו
 הרבה פוסקים שסוברים דדעת הרא"ש, דבית ויבנה' תשיב אמר
 סעודה, ואף באכילה אסור בלא ברכה, וכן סתם המסבר לקמן
 בסימן קצו סעיף א, עין שם¹¹, ועל פן לכתחלה בנדאי יש לזהר שלא
 לאכל אחר שאמר רב לן ויבנה'¹², וכן פסק בדרה"חיים, ורע, דמי
 שצריך ברכה באמצע סעודה (יב) צריך נטילה גם כן, הכינן הסיח
 דעתו לא שמר ידיו, (יג) וכן ברפת נטילת ידים אין לו לברך:

באר הגולה

שמבא בבית יוסף, עין שם, וכן הוא גם כן דעת התוספות בבבכות מ"ב
 דבור המתחיל תפרי, עין שם, וכן הוא גם כן דעת האור נרע באות קעו
 וביאות קצו, עין שם, וכן הוא גם כן דעת הנש"בא בבבכות מ"ח דבור
 המתחיל תפרי, עין שם, ואחר כך מצאנו באל"ה רבה שהביא עוד הרבה
 פוסקים שסוברים כן כהרא"ש, עין שם, וכתב דדעת הרב רבנו יונה דבכ"ר זה
 חידושה הוא, ועין במאמר מרדכי שהשיג עליו דחברין הביא דבר זה בשם
 הנמכרין והר"ר משלם דקמ"ו בשיטה זו, עין שם באר"ה, ומלך מקום, אף
 שיתנה, הרב פוסקים סוברים כהרא"ש דאין חלוק בין אכילה לשתיה, ומסיק
 באל"ה רבה, דנראה לי להלכה לטעמה דבית לן ויבנה' לא יאכל עד
 שיברך לפניו, אמנם בבאור הגר"א כתב, דנראה לי לעקר הינא כהרב רבנו
 יונה והר"ר, מהך עבדא דשמעון כן ששח בבבכות מ"ח ונעין בפסחים ק"ג
 ע"ב ד"ה בינו, שהקשו רש"י זו ונמצו דגם זה באמת לגרמה הוא דעבד
 אלא דקלאו הכי דמי לה, וכן כתב גם הרש"בא בבבכות מ"ח, ועל פן לא
 נהני להכריע לדינא בזה, ויש לזהר שלא לאכל אחר שאמר רב לן ויבנה'¹³
 דהוי ספק ברכה, וכן כתב בדרה"חיים; וכן אם הסיח דעתו בנדאי שלא
 לאכל, אף שלא אמר רב לן ויבנה', גם כן נכון מאד לזהר לכתחלה שלא
 לאכל, דגם בזה יש הרבה ראשונים שסוברים להחמיר בזה וכנ"ל: * אפלו

אמר הב לן ויבנה', עין משנה ברורה, ומשמע מפרי מגדים בסעיף קטן ג
 באש"ל אברהם, דאם נטל ידיו אמרין דמסתמא בנדאי הסיח דעתו בכל גרמי,
 וכן פתב בחדושי ר' עקיבא איגו בשם תשובת פת"ש"ש; ובספר מטה
 יהודה חולק על זה, עין שם, וכן בספר מנחת שמואל: * לא הוי הפסח
 הדעת, עין משנה ברורה, והוא מלשון תמנן אברהם, ולכאורה משמע מזה
 דכשאין בעל-הבית אוכל ושותה עוד, והאידם נמלך ממחשבתו הראשונה
 ורצה לאכל ולשתות, דאסור, דחרי אמר רב לן ויבנה' והסיח דעתו; אכל
 באמת יש לומר, דכל זמן שלא אמר בעל-הבית רב ויבנה' לא תשיב הפסח
 הדעת של האידם בלל, ונדנדאי לא הסיח דעתו עדין בברור כל זמן שלא אמר
 בעל-הבית רב לן ויבנה', וכן מודה לישן השלחן צריך ותלבוש, עין שם,
 אחר כך מצאנו בספר מנחת שמואל שכתב גבי כן כדברינו: * עד שיאמר

בעל-הבית, והוא הדין גדול השלחן [א"ר בשם צ"ל], ולשון המחבר שכתב
 "על שלחן אחרים", לכאורה משמע דוקא מפני דעת בעל-הבית אדם מבטל
 דעתו אכל לא באפן אחר, וכן משמע קצת בפרי מגדים, עין שם, וצריך עיון
 למעשה: * משנטל הכוס, ויענין שאר המסבין, תלוי בזה: אם המבנה הוא
 בעל-הבית בעצמו ואו גדול השלחן, לפי דעת האלה רבה הג"ל, פשוט דכל

כוס אחר, ואפלו אם הושיט לו כוס אחר בשעה שעדין לא גמר לשתות כוס הראשון,
 כיון שבשעה שברך לא היה דעתו על זה, שלא היה יודע שיושיט לו עוד, וכל זה
 דוקא בסתמא, אכל אם בשעת ברכתו היה דעתו שמשעלה
 הברכה על כל מה שיתנו לו, אין צריך לברך על כל כוס, (כא) אף שלא היה יודע אז
 אם יתנו לו, מפל מקום מהני דעתו לזה, (כב) ובמקום
 שהפנהג שמושיטין כוסות הרבה למי שנוכח במקום הקבועים לשתיה, או אפלו
 ברוך בסתמא על כוס אחר, אמרין דדעתו היה על כל מה
 שיתנו לו, ואין צריך שוב לברך על כל כוס וכוס, ומפל מקום, טוב יותר שיתנו
 על כל מה שיתנו לו: ה (יז) הקרואים וכי'.

בכוס אחר, ואפלו אם הושיט לו כוס אחר בשעה שעדין לא גמר לשתות כוס הראשון,
 כיון שבשעה שברך לא היה דעתו על זה, שלא היה יודע שיושיט לו עוד, וכל זה
 דוקא בסתמא, אכל אם בשעת ברכתו היה דעתו שמשעלה
 הברכה על כל מה שיתנו לו, אין צריך לברך על כל כוס, (כא) אף שלא היה יודע אז
 אם יתנו לו, מפל מקום מהני דעתו לזה, (כב) ובמקום
 שהפנהג שמושיטין כוסות הרבה למי שנוכח במקום הקבועים לשתיה, או אפלו
 ברוך בסתמא על כוס אחר, אמרין דדעתו היה על כל מה
 שיתנו לו, ואין צריך שוב לברך על כל כוס וכוס, ומפל מקום, טוב יותר שיתנו
 על כל מה שיתנו לו: ה (יז) הקרואים וכי'.

שער הציור

(יב) מגן אברהם: (יג) סבאר לעיל בסימן קסד: (יג) נראה לי דאפלו אין בעל-הבית אוכל עם האידם, רק שבעל-הבית קראו להאידם שיאכל אצלו, אפלו הכי אמרין
 דאף שאמר רב לן ויבנה' מפל מקום מסתמא דעתו אם יבשנו בעל-הבית שיאכל ע"ד שלא יכיר על דבריו: (יד) ובדרה"חיים עשהתיק הדין השמיט תבת "עמו",
 ומסתמא דגם המגן אברהם לאו בדוקא נטל: (טז) מגן אברהם בשם התוספות: (טז) וכן משמע בפרי מגדים וכן פסק בדרה"חיים, ע"ש: (ח) כן משמע מפגן
 אברהם וכן משמע מהגר"א: (יח) דאם קראוהו ושתיה הדין, ויבנה' (יט) כן משמע לעיל בסימן קעד סעיף ה בהג"ה: (כ) מגן אברהם, ועין במנחת השלחן ופרי
 מגדים שגורסים במגן אברהם כאשר לפנינו דצריך לחזור ולברך, ולא בהגר"ב, וכן משמע ממגן אברהם לעיל בסימן קעד סעיף קטן ז, ואף הביא דעה סימן יט
 לענין שחיטה פסק שם המחבר דאם הביאו לפניו בשעה שצריך לחזור ולברך, ולא בהגר"ב, וכן משמע ממגן אברהם לעיל בסימן קעד סעיף קטן ז, ואף הביא דעה סימן יט
 שצריך יש לפניו מהראשונים נראה שצריך הוא קבוע לשחט, וכמו שכתב בבית יוסף שם, מה שאין פן תבא דלא שיק קביעות לאכילה ושתיה כיון שבא רק דרך צרי
 לשם: (כא) מגן אברהם בסימן קסט סעיף קטן ז וישאר אחרונים, ולא כט"ז בסימן זה סעיף קטן ד: (כב) חיי אדם, ומקורו הוא בט"ז קע"ד, עין שם, וכן פתב הגר"י:

